

رسالة محمد

درس ۲۱: اوضاع اجتماعی ایران باستان

اهداف درس ۲۱

از دانش آموزان انتظار می رود پس از تدریس درس ۲۱:

- ۱- ویژگی های خانواده در دوره باستان را نام ببرند.
- ۲- وظایف پدر در خانواده در ایران باستان را شرح دهند.
- ۳- درباره اهمیت ازدواج در ایران باستان توضیح دهند.
- ۴- در مورد تربیت و آموزش در ایران باستان شرح دهند.
- ۵- ویژگی های شهرها و روستاها را در ایران باستان نام ببرند.
- ۶- در مورد نظام طبقاتی در ایران باستان توضیح دهند.
- ۷- تقسیم بندی جامعه دوران ساسانیان به دو طبقه بزرگان و عامه مردم را نام برده و کامل شرح دهند.
- ۸- درباره زندگی پادشاهان ایران باستان توضیح دهند.

خانواده، هسته اولیه جامعه
ازدواج یک تکلیف دینی و پیمان مقدس

اگر کسی عمداً ازدواج نمی کرد، گنهگار شمرده می شد. مردان زمانی می توانستند
مقام و منصبی بگیرند که همسر داشته باشند.

اجرای مراسم مذهبی

حفظ امنیت خانواده

پدر سرپرست خانواده

استفاده از آئینه و شمعدان در مراسم ازدواج یکی از رسوم به جا مانده از ایران باستان است. در آن دوره در مراسم ازدواج از آئینه به عنوان نماد راستی و صداقت در زندگی مشترک استفاده می کردند و در شمعدان ها و آتشدان ها شعله می افروختند، زیرا معتقد بودند نور و روشنایی نشانه اهورا مزداست. استفاده از سیب، انار، سنجد، تخم مرغ، و ریختن اسپند در آتش نیز مرسوم بود.

ازدواج خویشاوندی و درون گروهی بود.

چند همسری رواج داشت. افراد ثروتمند چند زن داشتند.

برای اولاد پسر ارزش خاصی قائل بودند. به خصوص شاهان و درباریان به

دلیل سلطنت موروثی

بیشتر مواد مورد نیازشان مانند خوراک، پوشاک و ابزار را خودشان در خانه تولید می کردند.

زنان در کنار مردان به نخ ریزی، پارچه بافی، قالی بافی و مشارکت در کشاورزی می پرداختند.

اصول و ارزش های اخلاقی مانند راستگویی، امانت داری، میهن دوستی، وفای به عهد در خانواده آموزش داده می شود.

پدران شغل خود را به پسران یاد می دادند.

مادران به عنوان کدبانوی خانواده رسوم خانه داری را به دختران آموزش می دادند.

زندگی روستایی و شهری:

اغلب مردم ایران باستان در **روستاها** زندگی می کردند. **کشاورزان** بیشترین جمعیت آن زمان را تشکیل می دادند.

تا قبل از ساسانیان تعداد شهرها کم و بیشتر محل زندگی شاهان و مأموران حکومت بود.

در دوره ساسانیان تعداد شهرها و جمعیت شهری افزایش یافت.

در این شهرها علاوه بر مأموران حکومتی، صنعتگران، بازرگانان و پیشه وران نیز زندگی می کردند.

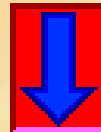

بقایای شهر بیشابور در نزدیکی کازرون

نابرابری اجتماعی

یکجانشینی ← تقسیم کار ← گروه های مختلف شغلی

تشکیل امپراتوری های بزرگ و تمرکز قدرت و ثروت در دست شاهان و شاهزادگان
و سایر مقام های حکومتی

ایجاد اختلاف طبقاتی در جامعه و حقوق و امتیازات متفاوت طبقات

اوج اختلاف طبقاتی
در دوره ساسانیان
بود.

جامعه به دو طبقه بزرگان و عامه مردم تقسیم می شد.

طبقه عامه مردم:

۱. پیشه وران

۲. بازرگانان

۳. کشاورزان

۴. دامداران

طبقه اشراف و بزرگان:

۱. شاه و شاهزادگان

۲. موبدان زرتشتی

۳. فرماندهان نظامی

۴. دییران

امتیازات طبقه اشراف:

❖ آنها زمین ها و ثروت های فراوان داشتند.

❖ از پرداخت مالیات معاف بودند.

❖ از حق تحصیل و آموزش برخوردار بودند.

❖ خود را صاحب جان و مال مردم می دانستند.

کشاورزان با آنکه اکثریت جامعه را تشکیل می دادند و فعالیت اقتصادی مهم بر دوش آنها بود از بسیاری از حقوق اجتماعی محروم بودند.

شرایط تحصیل برای عامه مردم سخت و دشوار بود.

بار سنگین مالیات بر دوش آنها بود.

در جنگ ها، سپاه پیاده نظام را تشکیل می دادند.

اگر کسی از جنگ فرار می کرد به شدت مجازات می شد.

موبدان زرتشتی که خود از طبقه بزرگان بودند از اختلاف طبقاتی حمایت می کردند.

خصوصیات جامعه طبقاتی:

رفتن از طبقه ای به طبقه دیگر بسیار سخت و تقریباً ناممکن بود. (کشاورز همیشه کشاورز و اشراف زاده همیشه اشراف زاده بود.)

افراد طبقه محروم نمی توانستند با بزرگان ازدواج کنند.

لباس و مسکن طبقات متفاوت بود.

در شهرها کشاورزان و پیشه وران نمی توانستند در محله خاص بزرگان سکونت کنند و به ناچار در حومه شهرها ساکن می شدند.

در دوره ساسانی طبقات مختلف حتی آتشکده های جداگانه داشتند.

وضعیت طبقاتی بر آداب و معاشرت مردم نیز تأثیر گذاشته بود.

هَرودوت نوشته است: ایرانی ها وقتی در کوچه به هم می رسیدند
روبوسی می کردند و اگر با یکدیگر تفاوت طبقاتی داشتند افراد عامی باید
در برابر اشراف و بزرگان زانو می زدند.

در چنین شرایطی بود که مردم سخت کوش و حق طلب ایران، از دین اسلام استقبال
کردند و مسلمان شدند.

آتشکده نیاسر
(کاشان)

در دوره باستان شاهان و شاهزادگان زندگی بسیار پر تجملی داشتند و در کاخ ها به خوشگذرانی می پرداختند.

تشریفات کاخ خسرو پرویز:

خسرو پرویز تاجی داشت که مقدار زیادی طلای خالص در آن به کار برده شده بود و مرواریدهای آن به اندازه تخم گنجشک بود. در آن دوره تاج سنگین را از سقف آویزان می کردند و شاه زیر آن می نشست. خسرو پرویز شطرنجی داشت که مهره های آن از یاقوت و زمرد بود و بر تختی می نشست که از عاج فیل درست شده بود و نرده های آن از طلا و نقره بود.

شاهنامه فردوسی یکی از منابعی است که مورخان برای پی بردن به اوضاع و احوال مردم در دوره باستان، از آن استفاده کرده اند.

پچھان